

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

А.П. Квачов

Методичні рекомендації з курсу
"ЛОГІКА"
для семінарських занять

Рекомендовано Методичною радою НУК

Миколаїв 2005

УДК 161/162 (076)

Квачова А.П. Методичні рекомендації з курсу "Логіка" для семінарських занять. – Миколаїв: НУК, 2005. – 24 с.

Кафедра філософії та культурології

Дані рекомендації в розгорнутому вигляді висвітлюють усі основні теми і питання, призначені для орієнтування студентів при підготовці до семінарських занять з дисципліни "Логіка". Особлива увага приділяється можливості інваріантного розгляду проблем, аспектів, ідей, персоналій з огляду на різноманітність підходів і завдань у навчальній літературі.

До кожної теми подаються підручники, які суттєво розкривають поставлені питання. Рекомендуються і деякі сучасні монографічні праці, статті, а також тексти класичної спадщини.

Надається можливість варіювати проблеми в залежності від авторського погляду викладачів, місткості курсу, а також профілю майбутньої спеціальності студентів.

Призначені для студентів інженерно-економічного та гуманітарного напрямків.

Рецензент канд. філос. наук, проф. В.П. Кисляков

На семінарах студент повинен:

*оволодіти навиками логічної культури мислення;
засвоїти основні закони та правила логіки;
застосовувати на практиці правила побудови й оперування
поняттями, судженнями та умовиводами;
оволодіти навиками використання логічних знань у своїй про-
фесійній та суспільній діяльності.*

Модуль 1. ПОНЯТТЯ І СУДЖЕННЯ В ПРЕДМЕТІ ТА ІСТОРІЇ ЛОГІКИ

Семінар 1.3. Предмет і значення логіки

Логіка, мислення, форми мислення, риси правильного мислення, мова, концепт, денотат, семантика, пропозиція, дескрипція, квантор, кон'юнкція, дезкон'юнкція, імплікація, еквіваленція.

Питання до семінарського заняття

1. Логіка – філософська наука про коректне мислення.
2. Призначення логіки, її функції в системі культури і у відношенні до науки.
3. Логіка як складова частина філософського знання.
4. Розділи логіки, її доповнення до математики, інформатики та юриспруденції.
5. Мислення та мова. Категорії семантики і семіотики.

Питання для самоперевірки

1. Що таке логіка?
2. Яке мислення визначається як коректне?
3. Чому і як пов'язані логіка та мова?

Питання для роздумів

1. Чому коректне мислення мусить бути раціональним (логічним)?
2. Чим відрізняються предмет логіки від об'єкта?
3. Навіщо в сучасній логіці вивчають семантику (науку про знаки)?

Розкрийте зміст понять: логіка, мислення, форми мислення, риси правильного мислення, мова, концепт, денотат, семантика, пропозиція, дескрипція, квантор, кон'юнкція, дезкон'юнкція, імплікація, еквіваленція.

Зверніть увагу. Логіка вивчає правильне мислення, за допомогою якого можна раціонально обміркувати свою позицію, логічно обґрунтувати власну точку зору, коректно домовитися з опонентом.

Логіка є основою будь-якої науки, вона надає нації можливість достовірного або ймовірного знання.

Логіка сформульована як "принцип верифікації", тобто своєрідна перевірка знань та міркувань із двох позицій: "істинне" або "хибне".

Рекомендується написання рефератів (теми 8–13)

Основна література

1. *Арутюнов В.Х., Кирик Д.П., Мішин В.М.* Логіка. – К.: КНЕУ, 2000. – Ч. 1.
2. *Кирилов В.И., Старченко А.А.* Логика. – М.: "Антэя", 2000. – Гл. 1.
3. *Тюфтул М.Г.* Логіка. – К.: Академія, 1999. – С. 3–20.

Додаткова література

1. *Бандурка О.М.* Курс логіки. – К.: Літера ЛТД, 2002.
2. *Ершиев А.А., Лукашевич Н.П., Сластенко Е.Р.* Логика: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000.

3. *Жеребкін В.Є.* Логіка. – К.: Знання, 2003.
4. *Ивин А.А.* Логика. – М.: Гардарики, 2003.
5. *Философский энциклопедический словарь.* – М.: Сов. энциклопедия, 1989.

Форми контролю: перевірка конспектів лекцій, усне опитування, захист рефератів.

Семінар 1.6. Структура та види понять

Ознаки, зміст та обсяг понять, дефініція, види понять, відношення між поняттями, кола Ейлера, визначення понять, види визначень, імена та терміни, поділ понять, операції з класами, класифікація, узагальнення та обмеження понять.

Питання до семінарського заняття

1. Мовні форми вираження понять.
2. Структура та види понять.
3. Відносини між поняттями.
4. Логічні операції з поняттями.
5. Операції з класами.
6. Правила визначення та поділу понять.
7. Поняття та уявлення. Принцип зворотнього відношення між обсягом та змістом родо-видових понять.
8. Розподіл та класифікація понять.

Питання для самоперевірки

1. Що таке поняття?
2. Як пов'язані обсяг та зміст понять?
3. Які операції можна робити з обсягом понять?
4. Що таке визначення і які види визначень вам відомі?

Питання для роздумів

1. Чи є власне поняттями, що відображають властивості предметів або відношення між предметами? Наведіть приклади.
2. В чому полягає різниця між протилежними та суперечливими поняттями? Наведіть приклади.

Розкрийте зміст понять: ознака, зміст та обсяг понять, види

понять, відношення між поняттями, кола Ейлера, визначення понять, види визначень, поділ понять, класифікація, обмеження понять, узагальнення понять.

Зверніть увагу. За допомогою понять будується термінологія будь-якої науки. Поняття не можна ототожнювати зі словом, хоча складають їх за допомогою слів.

Рекомендується написання рефератів (теми 14–20)

Основна література

1. *Гетманова А.Д.* Логика. – М.: Политиздат, 1995. – § 2.
2. *Курбатов В.И.* Логика. – Ростов н/Д: Феникс, 1997. – Темы 4, 5.
3. *Торфул М.Г.* Логіка. – К.: Академія, 1999. – С. 20–64.
4. Краткий словарь по логике. – М.: Сов. энциклопедия, 1991.

Додаткова література

1. *Демидов И.В.* Логика. – М.: Юриспруденция, 2000.
2. *Ерьшев А.А., Лукашевич Н.П., Сластенко Е.Р.* Логика: Курс лекций. – К.: МАУП, 2000.
3. *Жеребкін В.С.* Логіка. – К.: Знання, 2002.
4. *Конверський А.С.* Логіка. – К.: ЦУЛ, 1999.
5. *Хоменко І.В.* Логіка для юристів. – К.: Юринком Інтер, 2001.

Форми контролю: перевірка конспектів, вирішення задач, усне опитування, захист рефератів.

Семінар 1.9. Види суджень, їх обґрунтування

Судження, речення, висловлювання, судження як різновид тексту, проблеми їх тлумачення та розуміння, стародавня та сучасна герменевтика, атрибутивні, екзистенційні судження, судження із відношеннями, об'єднувальні судження, розділові судження, умовні судження, рівнозначущі судження, логічний квадрат, терміни-судження, суб'єкт судження, предикат судження, розподіл термінів.

Питання до семінарського заняття

1. Судження й речення. Види суджень.

2. Класифікація суджень.
3. Прості та складні судження.
4. Правила розподілу термінів.
5. Логічні відношення між судженнями.
6. Верифікація простих та складних суджень.
7. Розподіл термінів у категоричних судженнях.
8. Модальність суджень.

Питання для самоперевірки

1. Що таке судження, класифікація суджень?
2. Що таке логічний квадрат та таблиці істинності?
3. Як розподіляються терміни в категоричних судженнях?

Питання для роздумів

1. Чи є різниця між атрибутивними, екзистенційними судженнями та судженнями із відношеннями? Наведіть приклади цих видів суджень.

2. В чому виявляється пропозиційна або висловлювана функція судження?

3. Чи можна проводити операції із судженнями? Які з них вам відомі?

Розкрийте зміст понять: судження, речення, висловлювання, атрибутивні, екзистенційні судження, судження із відношеннями, об'єднувальні судження, розділові судження, умовні судження, рівнозначущі судження, логічний квадрат, терміни-судження, суб'єкт судження, предикат судження, розподіл термінів.

Зверніть увагу. Саме судження вже кваліфікується як істинне чи хибне.

Рекомендується написання рефератів (теми 21–32)

Основна література

1. *Гетманова А.Д.* Логика. – М.: Политиздат, 1995. – § 3.
2. *Жеребкін В.Е.* Логіка. – К.: Знання, 2002. – § 3.
3. *Курбатов В.И.* Логика. – Ростов н/Д: Феникс, 1997. – Тема 4.
4. *Торфул М.Г.* Логіка. – К.: Академія, 2002. – § 4.
5. *Конверський А.С.* Логіка для юристів. – К.: ЦУЛ, 1999. – § 3.

Додаткова література

1. Арутюнов В.Х., Кирик Д.П., Міщин В.М. Логіка. – К.: КНЕУ, 2000.
2. Кирилов В.И., Старченко А.А. Логика. – М.: Антэя, 1995.
3. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. – М.: Наука, 1971.
4. Хоменко І.В. Логіка юристам. – К.: Юринком Інтер, 1998.
5. ФЭС. – М.: Сов. энциклопедия, 1989.

Форми контролю: перевірка конспектів, групове тестування, поточна контрольна робота, захист рефератів.

Модуль 2. ВИДИ УМОВИВІДІВ І ЗАКОНИ ЛОГІКИ

Семінар 2.2. Роль законів логіки у пізнанні

Закони, закономірність, принцип, закон мислення, тотожність, суперечність, закон тотожності, закон протиріччя, закон виключеного третього, закон достатньої підстави.

Питання до семінарського заняття

1. Закон тотожності.
2. Закон протиріччя.
3. Закон виключеного третього.
4. Закон достатньої підстави.
5. Закон Моргана, закон рівносильностей.
6. Закон подвійного заперечення та закон контрпозиції.

Питання для самоперевірки

1. Що таке основні закони класичної логіки?
2. Які помилки виникають при порушенні закону тотожності?
3. Яке значення в мисленні мають закони протиріччя та виключеного третього?

Питання для роздумів

1. Якими властивостями можна охарактеризувати правильне мислення?
2. Чи можна вважати закон логіки завжди істинним висловлюванням?

3. Яка властивість матеріального світу є об'єктивною основою законів логіки?

Розкрийте зміст понять: закони, закономірність, принцип, закон мислення, тотожність, суперечність, закон тотожності, закон протиріччя, закон виключеного третього, закон достатньої підстави.

Зверніть увагу. Основні закони логіки регулюють перш за все процес аргументації, доказу та спростування. Вони допомагають пропоненту звільнитися від логічних помилок у процесах доведення та раціональної аргументації своєї тези.

Рекомендується написання рефератів (теми 33–37)

Основна література

1. *Кирилов В.И., Старченко А.Ф.* Логика. – М.: Антєя, 2000. – § 5
2. *Курбатов В.И.* Логика. – Ростов н/Д: Феникс, 1997. – Теми 2, 3.
3. *Тофтул М.Г.* Логіка. – К.: Феникс, 2002. – С. 111–131.
4. *Жеребкін В.Є.* Логіка. – К.: Знання, 1999. – § 4.

Додаткова література

1. *Арутюнов В.Х., Кирик Д.П., Мішин В.М.* Логіка. – К.: КНЕУ, 2000.
2. *Гетманова А.Д.* Логика. – М.: Политиздат, 1995.
3. *Кондаков Н.И.* Логический словарь-справочник. – М.: Наука, 1971.
4. *Хоменко І.В.* Логіка юристам. – К.: Юринком Інтер, 1998.
5. *Краткий словарь по логике.* – М.: Сов. энциклопедия, 1991.

Форми контролю: перевірка конспектів, вирішення задач, усне опитування, захист рефератів.

Семінар 2.5. Основні види дедукції

Логічний ланцюг, вивід, правило виводу, логіка предикатів, логіка висловлювань, категоричний силогізм, умовні виводи, розділові виводи, леми і дилеми, трилема, полілема.

Питання до семінарського заняття

1. Структура умовиводу.
2. Види дедуктивних умовиводів.

3. Простий категоричний та скорочений силогізм.
4. Правила посилок та термінів.
5. Складні та складноскорочені силогізми.
6. Правила фігур простого категоричного силогізму.
7. Правильні модуси фігур силогізму.
8. Види дилем.
9. Помилки в дедуктивних умовиводах.

Питання для самоперевірки

1. Що таке умовивід та його різновиди?
2. Чому дедукція надає завжди об'єктивно істинного знання?
3. Чим відрізняються логіка предикатів від логіки висловлювань?

Питання для роздумів

1. Які умовиводи називаються необхідними, а які правдоподібними?
2. Чи є онтологічна основа аксіоми силогізму?
3. Чим відрізняється структура силогічних умовиводів від не силогічних?

Розкрийте зміст понять: логічний ланцюг, вивід, правило виводу, логіка предикатів, логіка висловлювань, категоричний силогізм, умовні виводи, розділові виводи, леми і дилеми, трилема, полілема.

Зверніть увагу. Тільки дедуктивні умовиводи надають проponentу можливість здобути достовірне знання. Логіка висловлювань робить висновки зі складних суджень, тоді як логіка предикатів розглядає висновки із простих категоричних суджень.

Рекомендується написання рефератів (теми 38–40)

Основна література

1. Арутюнов В.Х., Кирик Д.П., Мішин В.М. Логіка. – К.: КНЕУ, 2000. – § 5.
2. Жеребкін В.С. Логіка. – К.: Знання, 1999. – § 5–6.
3. Кирилов В.И., Старченко А.Ф. Логика. – М.: Анетя, 2000. – § 6.
4. Курбатов В.И. Логика. – Ростов н/Д: Феникс, 1997. – Тема 6.
5. Тофтул М.Г. Логіка. – К.: Академія, 2002. – С.131–170.

Додаткова література

1. Гетманова А.Д. Логика. – М.: Політгиздат, 1995.
2. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. – М.: Наука, 1971.
3. Ивин А.А. Логика. – М.: Гардарики, 2003.
4. Хоменко І.В. Логіка юристам. – К.: Юринком Інтер, 1998.
5. ФЭС. – М.: Сов. энциклопедия, 1987.

Форми контролю: перевірка конспектів, письмове опитування, вирішення задач, захист рефератів.

Семінар 2.8. Види індукції та їх особливості

Індукція, ймовірність, досвід, факт, гіпотеза, експеримент, метод схожості, метод відмінності, метод залишків та супровідних змін. Індуктивна логіка як аналітичний інструмент класичної та сучасної науки. Індукція як багатofакторне експериментування. Помилки в індуктивних умовиводах.

Питання до семінарського заняття

1. Види індукції.
2. Індуктивні методи встановлення причинних зв'язків.
3. Правила та помилки в індуктивних виводах.

Питання для самоперевірки

1. Чому більшість індуктивних висновків мають ймовірний характер?
2. Які види індукції вам відомі?
3. Яке значення індуктивних висновків в сучасному науковому пізнанні?

Питання для роздумів

1. В чому полягає різниця між математичною індукцією та індукцією природничих наук?
2. Які методи встановлення причинних зв'язків розробив Ф. Бекон, засновник індуктивної логіки?
3. Як побудувати науковий експеримент за допомогою індукції?

Розкрийте зміст понять: індукція, ймовірність, досвід, факт, гіпотеза, експеримент, детермінізм.

Зверніть увагу. Саме з початку становлення індуктивної логіки склалися основи сучасного природознавства, яке ґрунтується на ймовірності, наукових експериментах та гіпотезах, які будуються за правилами індуктивної логіки.

Рекомендується написання рефератів (теми 41–47)

Основна література

1. *Жеребкін В.Є.* Логіка. – К.: Знання, 1999. – § 6–7.
2. *Кирилов В.И., Старченко А.Ф.* Логика. – М.: Антэя, 2000. – § 7.
3. *Тофтул М.Г.* Логіка. – К.: Академія, 2002. – С. 165–178.
4. Краткий словарь по логике. – М.: Сов. энциклопедия, 1991.

Додаткова література

1. *Арутюнов В.Х., Кирик Д.П., Мішин В.М.* Логіка. – К.: КНЕУ, 2000.
2. *Гетманова А.Д.* Логика. – М.: Политиздат, 1995.
3. *Ерیشهв А.А., Лукашевич Н.П., Сластенко Е.Ф.* Логика: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000.
4. *Ивин А.А.* Логика. – М.: Гардарики, 2003.
5. *Хоменко І.В.* Логіка юристам. – К.: Юринком Інтер, 1998.

Форми контролю: перевірка конспектів, групове тестування, вирішення задач, перевірка рефератів.

Модуль 3. ДОКАЗИ. СПРОСТУВАННЯ. АРГУМЕНТАЦІЯ

Семінар 3.2. Структура та види доказів

Докази, прямі, непрямі (побічні), апагогічні, розподільчі, повні, неповні, вичерпні, обумовлені, однозначні та полізначні.

Питання до семінарського заняття

1. Структура доказу.
2. Види та методи доведення.
3. Правила та помилки доведення.

Питання для самоперевірки

1. Що таке культура логічної аргументації?

2. Як класифікуються доведення і спростування?
3. Чому треба знати правила доведення і спростування?

Питання для роздумів

1. Чим доведення відрізняється від переконання?
2. Яке місце займає доведення в логічній аргументації?
3. В чому особливість способів та форм доведення?
4. В чому суть форм та методів спростування?

Розкрийте зміст понять: доведення, спростування, теза, анти-теза, аргумент, демонстрація, пряме та непряме доведення, пряме та непряме спростування, однозначні та полізначні докази.

Зверніть увагу. Доведення та спростування відіграють найважливішу роль у науковій аргументації, побудові будь-якої теорії та методології. Вони допомагають людині в її житті й спілкуванні, полегшують засоби розуміння прагнень опонента та навпаки.

Рекомендується написання рефератів (теми 48–50)

Основна література

1. *Жеребкін В.С.* Логіка. – К.: Знання, 1999. – § 8–9.
2. *Кирилов В.И., Старченко А.Ф.* Логика. – М.: Антэя, 2000. – § 8.
3. *Курбатов В.И.* Логика. – Ростов н/Д: Феникс, 1997. – Тема 8.
4. *Тофтул М.Г.* Логіка. – К.: Академія, 2002. – С. 239–269.

Додаткова література

1. *Арутюнов В.Х., Кирик Д.П., Мішин В.М.* Логіка. – К.: КНЕУ, 2000.
2. *Гетманова А.Д.* Логика. – М.: Политиздат, 1995.
3. *Рузовин Г.И.* Логика и основы аргументации. – М.: Политиздат, 2003.
4. *Шейко А.И.* Правила логического доказательства. – К.: Вища школа, 1986.
5. ФЭС. – М.: Сов. энциклопедия, 1987.

Форми контролю: перевірка конспектів, поточне тестування, письмове опитування, захист рефератів.

Семінар 3.4. Логічний аналіз питань та відповідей

Питання, види питань, прості, складні, відкриті, закриті, логічно коректні, логічно некоректні, семантично некоректні, синтак-

сично некоректні, провокаційні, абсурдні, тавтологічні, логічно тавтологічні, фактично тавтологічні питання, види відповідей, правильна, сильна, слабка, неправильна, логічно тавтологічні, фактично тавтологічні, нерелевантні відповіді.

Питання до семінарського заняття

1. Визначення питання.
2. Питання як різновид імперативів.
3. Види питань.
4. Види відповідей.

Питання для самоперевірки

1. Чому питання належать до класу імперативів?
2. Які модуси імперативів Ви можете назвати?
3. Що вважають передумовою (пресупозицією) питання?
4. На які види поділяють питання?
5. Які питання називають абсурдними?
6. Охарактеризуйте і наведіть приклади відкритих та закритих питань.
7. На підставі якої ознаки чи критерію відповідь можна поділити на правильну та неправильну?
8. Наведіть приклади тавтологічних і нерелевантних відповідей.

Питання для роздумів

1. Як визначають логічно некоректні питання?
2. Чим обумовлена логічна некоректність питання?
3. Чим обумовлена синтаксична некоректність питання?
4. Чим обумовлена семантична некоректність питання?
5. Чи можуть неправильні відповіді бути істинними?

Розкрийте зміст понять: правильна відповідь, сильна відповідь, слабка відповідь, неправильна відповідь, логічно тавтологічні відповіді, фактично тавтологічні відповіді, нерелевантні відповіді.

Зверніть увагу. Мистецтво постановки питань та знаходження правильних, логічно коректних відповідей на них вже з античних часів (майевтика Сократа, діалоги Платона, роботи Арістотеля з логіки, риторитики, теорії мови) вважалось найважливішою складовою реалізації логічної культури людини.

Рекомендується написання рефератів (теми 42–54)

Основна література

1. *Кирилов В.И., Старченко А.Ф.* Логика. – М.: "Антэя", 2000. – § 4–5.
2. *Курбатов В.И.* Логика. – Ростов н/Д: Феникс, 1997. – Тема 2, 8.
3. *Хоменко І.В.* Логіка для юристів. – К.: Юринком Інтер, 2001.
4. *Свицзов В.И.* Логика. – М.: Политиздат, 1987. – § 52–54.

Додаткова література

1. *Гетманова А.Д.* Логика. – М.: Политиздат, 1995.
2. *Ивин А.А.* Логика. – М.: Гардарики, 2003.
3. *Конверський А.С.* Логіка. – К.: ЦУЛ, 1999.
4. *Хоменко І.В. Єрстика.* Мистецтво полеміки. – К.: Юринком Інтер, 2001.
5. *Шейко А.И.* Правила логического доказательства. – К.: Вища школа, 1986.
6. *Яшин Б.Л.* Логика в вопросах и ответах. – М.: Экзамен, 2004.

Форми контролю: перевірка конспектів, груповий диспут, захист рефератів.

Семінар 3.6. Мистецтво полеміки та правила аргументації

Полеміка, дискусія, диспут, його види та форми, аргументація, суперечка, доказова аргументація, недоказова аргументація, пряма та непряма аргументація, софізм, парадокс, паралогізм.

Питання до семінарського заняття

1. Полеміка, її види та форми.
2. Полеміка і дискусія.
3. Полеміка і диспут.
4. Коректні та некоректні засоби ведення полеміки.
5. Полеміка та аналогія.
6. Гіпотеза та полеміка.

Питання для самоперевірки

1. Що таке культура полеміки?
2. Що таке дискусія, дебати?
3. Чи можлива полеміка без суперечок?

4. Структура аргументації.
5. Суб'єкт аргументативного процесу.
6. Види та засоби аргументації.
7. Правила та помилки в аргументації.
8. Що таке софізми, паралогізми та парадокси?
9. Чому дискусія є методом обміркування суперечливих питань?
10. Які ви знаєте правила ведення дискусії та диспуту?

Питання для роздумів

1. Чим переконання відрізняється від доведення?
2. Яке місце займає полеміка в науці?
3. Що таке внутрішня суперечка?
4. Як можна визначити термін "аргументація"?
5. У якому співвідношенні знаходяться аргументація, обґрунтування та міркування?
6. Як Ви гадаєте, у чому полягає суть процедури аргументації для вчених, вчителів, студентів.

Розкрийте зміст понять: дебати, диспут, дискусія, полеміка, доказ, гіпотеза, софізм, кореляція, умова, причина.

Зверніть увагу. Полеміка відіграє найважливішу роль у науковому дослідженні. Вона допомагає людині в її житті, оскільки спілкування повсякчас вимагає володіння культурою полеміки. Логічна аргументація – це процес раціонального обґрунтування своєї точки зору з метою досягнення істини чи перевірки своєї гіпотези, концепції, теорії.

Рекомендується написання рефератів (теми 54–62)

Основна література

1. *Кирилов В.И., Старченко А.Ф.* Логика. – М.: "Антэя", 2000. – § 10.
2. *Курбатов В.И.* Логика. – Ростов н/Д: Феникс, 1997. – Разд. 2. – Темы 1–6.
3. *Свинцов В.И.* Логика. – М.: Юриспруденция, 1987. – § 111–116.
4. *Тофтун М.Г.* Логіка. – К.: Академія, 1999. – С. 275–292.
5. *Хоменко І.В.* Єристика. Мистецтво полеміки. – К.: Юринком Інтер, 2001.

Додаткова література

1. *Жеребкін В.Е.* Логіка. – Х.: Знання, 2002.
2. *Конверський А.С.* Логіка. – К.: ЦУЛ, 1999.
3. *Рузовин Г.И.* Логика и основы аргументации. – М.: Политизат, 2003.
4. *Шейко А.И.* Правила логического доказательства. – К.: Вища школа, 1986.
5. *Яшин Е.Л.* Задачи и упражнения по логике. – М.: Экзамен, 1996.

Форми контролю: перевірка конспектів, груповий диспут, захист рефератів.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДО СЕМІНАРІВ

1. Логіка класична та некласична.
2. Логіка Давньої Індії, Греції, Риму.
3. Аристотель як засновник логіки.
4. Розвиток логічних уявлень у середньовіччі.
5. Логіка Нового часу.
6. Логіка Китаю.
7. Логічні ідеї ХІХ-ХХ ст.
8. Призначення логіки.
9. Логічна та філософська істина.
10. Формальна та діалектична логіка.
11. Логіка, мислення, мова.
12. Концепт і денотат.
13. Поняття і слово.
14. Зміст та обсяг понять.
15. Операції з класами.
16. Види понять.
17. Дефініція.
18. Узагальнення та обмеження понять.
19. Класифікація та її види.
20. Судження як форма мислення.
21. Судження та пропозиція.
22. Класифікація суджень.
23. Кількість та якість простих суджень.
24. Розподіл термінів у категоричних судженнях.
25. Відношення між порівняльними судженнями.
26. Логічний квадрат.
27. Таблиці істинності.

28. Модальні судження.
29. Види складних суджень.
30. Проблема істинності суджень.
31. Принципи верифікації.
32. Питання та проблема в пізнанні.
33. Структура й види питань.
34. Закони логіки і закони науки.
35. Закони тотожності і непротиріччя.
36. Закон достатньої основи.
37. Істотні риси правильного мислення.
38. Ідентифікація та розпізнавання.
39. Види несумісності. Закон протиріччя.
40. Специфіка індуктивних умовиводів.
41. Види індукції.
42. Індукція та детермінізм.
43. Ф. Бекон як засновник індуктивної логіки.
44. Дж. Ст. Міль та розвиток індукції.
45. Індукція та науковий експеримент.
46. Індукція та ймовірні висновки.
47. Доведення як умовивід.
48. Логічна структура доведення.
49. Види доведень.
50. Спростування. Способи спростувань.
51. Правила доведення й спростування.
52. Помилки доведення і спростування.
53. Види полеміки.
54. Полеміка та диспут.
55. Аналогія та полеміка.
56. Побудова та перевірка гіпотези.
57. Засоби доказу та заперечення гіпотези.
58. Аргументація як логічна процедура.
59. Суб'єкти аргументації.
60. Способи аргументації.
61. Правила аргументації.

ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТУ З ЛОГІКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

Виконання реферату передбачає індивідуальний вибір теми й написання роботи у визначений термін. У рефераті студент пови-

нен показати вміння аналізувати першоджерела. Зміст реферату має відповідати тематиці, включати в себе основні логічні поняття й терміни. Структурний план повинен мати вступ, у якому визначається мета і завдання роботи, 3–5 пунктів для розкриття основного змісту теми, заключну частину з висновками щодо значимості отриманих знань та можливості їх застосування в навчальній та майбутній професійній діяльності. Обов'язковими вимогами до реферату є посилання на 3–4 науково-методичних джерела, використання додаткової літератури, що наводиться до кожної теми, вчасне виконання й захист на семінарських (практичних) заняттях. Використання тільки навчальної літератури свідчить про низький рівень роботи. Підчас захисту реферату студент має добре володіти темою, відповідати на запитання.

Дотримання цих вимог є підставою для оцінки "відмінно". Оцінка "добре" ставиться в тому випадку, коли реферат має окремі недоліки. Оцінка "задовільно", коли тема реферату розкрита недостатньо. Оцінка "незадовільно" ставиться, коли тема реферату не розкрита, не висвітлені всі пункти плану.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З КУРСУ "ЛОГІКА"

1. Що таке логіка?
2. Яке мислення визначається як коректне?
3. Чому і як пов'язані мова і логіка?
4. Що таке поняття? Види понять.
5. Відмінність поняття від уявлення.
6. Логічна структура понять.
7. Відношення між поняттями.
8. Логічні операції з поняттями.
9. Операції з класами.
10. Правила визначення та розподілу понять.
11. Види розподілу та визначення понять.
12. Принцип зворотнього відношення між обсягом і змістом родо-видових понять.
13. Логічна структура судження.
14. Види суджень за якістю та кількістю.
15. Види простих та складних суджень.
16. Судження і речення.
17. Види суджень за модальністю. Оператори модальності.

18. Відношення між судженнями. Логічний квадрат.
19. Способи і правила перетворення суджень.
20. Судження, що виділяють і виключають.
21. Об'єднана класифікація суджень за якістю і кількістю.
22. Правила розподіленості термінів.
23. Правила обертання суджень.
24. Закон тотожності.
25. Закон суперечності.
26. Закон виключеного третього.
27. Закон достатньої підстави.
28. Закон Моргана і закон контрпозиції.
29. Семантичні еквівалентності (закон рівноваги).
30. Види запитань та відповідей.
31. Види демонстрації.
32. Види силогізмів.
33. Види дилем.
34. Види дедуктивних умовиводів.
35. Види індуктивних умовиводів.
36. Види аналогії і гіпотез.
37. Види аргументації.
38. Види доведення.
39. Способи критики.
40. Способи обґрунтування тези.
41. Способи спростування тези.
42. Способи і поля аргументації.
43. Індуктивні методи встановлення причинно-наслідкових зв'язків.
44. Методи непрямого спростування тези.
45. Методи доведення.
46. Основні історичні етапи в розвитку логіки.
47. Етапи побудови, перевірки і спростування гіпотези (версії).
48. Структура гіпотези.
49. Структура умовиводу.
50. Структура доведення.
51. Структура і суб'єкти аргументації.
52. Правила та помилки в дедуктивних умовиводах.
53. Правила та помилки в індуктивних умовиводах.
54. Правила та помилки в тредуктивних умовиводах.
55. Правила та помилки в доведеннях.

56. Правила та помилки в аргументації.
57. Правила та помилки простого категоричного силогізму.
58. Правила аргументів.
59. Правила фігур силогізму.
60. Правильні модуси простого категоричного умовиводу.
61. Правильні модуси розподільно-категоричного та умовно-категоричного умовиводу.

ЗМІСТ

Модуль 1. Поняття і судження в предметі та історії логіки.....	3
Семінар 1.3. Предмет і значення логіки.....	3
Семінар 1.6. Структура та види понять.....	5
Семінар 1.9. Види суджень, їх обґрунтування.....	6
Модуль 2. Види умовиводів і закони логіки.....	8
Семінар 2.2. Роль законів логіки у пізнанні.....	8
Семінар 2.5. Основні види дедукції.....	9
Семінар 2.8. Види індукції та їх особливості.....	11
Модуль 3. Докази. Спростування. Аргументація.....	12
Семінар 3.2. Структура та види доказів.....	12
Семінар 3.4. Логічний аналіз питань та відповідей.....	13
Семінар 3.6. Мистецтво полеміки та правила аргументації.....	15
Теми рефератів до семінарів.....	17
Вимоги до реферату з логіки та критерії оцінки.....	18
Питання до заліку з курсу "Логіка".....	19

Навчальне видання

КВАЧОВ **Анатолій** **Пилипович**

Методичні рекомендації з курсу
"ЛОГІКА"
для семінарських занять

(українською мовою)

Редактор В.А. Стекольщикова
Комп'ютерна правка В.Г. Єлесіна
Комп'ютерна верстка К.О. Докієнко
Коректор Н.О. Шайкіна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК
№ 1150 від 12.12.2002 р.

Підписано до друку 03.10.05. Папір офсетний. Формат 60×84/16.
Гарнітура "Таймс". Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1,5. Обл.-вид. арк. 1,5.
Тираж 200 прим. Вид. № 24. Зам. № 234. Ціна договірна

Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування,
54002, м. Миколаїв, вул. Скороходова, 5

ВИДАВНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ

Шановні панове!

Запрошуємо Вас ознайомитись з можливостями книжкового видавництва, висококваліфіковані спеціалісти якого забезпечать оперативне та якісне виконання замовлення будь-якого рівня складності.

Наш головний принцип – задовольнити потреби замовника в повному комплексі поліграфічних послуг, починаючи з розробки та підготовки оригіналу-макета, що виконується на базі ІВМ РС, і закінчуючи друком на офсетних машинах.

Крім цього, ми маємо повний комплекс післядрукарського обладнання, що дає можливість виконувати:

- ✓ аркушепідбір;
- ✓ брошурування на скобу, клей;
- ✓ порізку на гільйотинах;
- ✓ ламінування.

Видавництво також оснащено сучасним цифровим дублюкатором фірми "Duplo" формату А3, що дає можливість тиражувати зі швидкістю до 130 копій за хвилину.

Для постійних клієнтів – гнучка система знижок.

Отже, якщо вам потрібно надрукувати ***підручники, книги, брошури, журнали, каталоги, рекламні листівки, прайс-листи, бланки, візитні картки***, – ми до Ваших послуг.

© Національний університет кораблебудування

✉ Україна, 54002, м. Миколаїв, вул. Скороходова, 5,
видавництво НУК

☎ 8(0512) 47-83-86; 39-81-42, 39-73-39, fax 8(0512) 42-46-52;

E-mail: publishing@usmtu.edu.ua